

Rahapesu Andmebüroo tagasiside finantseerimisasutustele

Riskikeskkond

2022. aastal oli jätkuvalt siseriiklikust kuritegevusest saadud tulu, mida on võimalik pesta, kordades väiksem kui piiriülesest kuritegevusest saadud tulu rahapesemise oht läbi Eesti. Rahapesu Andmebüroole (RAB) laekunud ja analüüsitud info osutab, et **piiriülese rahapesu oht** on Eestis riigisiseselega võrreldes märksa kõrgem ning Eesti on jätkuvalt rahapesu mõttes **transiitriik**. Eestis toimub välisriikides saadud **kriminaaltulu kihistamine (layering)**. 2022. aastal RABile saadetud välispäringutes on, sarnaselt 2021. aastaga, enamlevinud seoseks Eestis avatud **kontod**, Eestis asuv **vara** või Eestis asutatud **juriidiline isik**.

Endiselt on välispäringute ja teadete alusel levinuim rahapesu tüpologia mitmesugustest **kelmustest saadud tulu kandmine Eesti krediidiasutuse respondentkliendist välisriigi makseteenuse või virtuaalväeringuteenuse pakkuja kontole**, kust raha suunatakse kohe edasi vastava teenusepakkuja platvormile. RABile saadeti 2022. aastal enam kui kaks korda vähem kelmusteateid kui aastal 2021, mis annab alust arvata, et vähenes selliste Eestiga seotud juhtumite arv eelneva aastaga võrreldes. Samas suurenes RABile esitatud **virtuaalväeringute** ja **sularahaga** seotud teadete arv. Teadetes tõusis 2021. aastast rohkem esile **identiteedivarguse** temaatika ja **hasartmängusektoriga** seotud rahapesu kahtlus. RABi 2022. aastal analüüsitud juhtumites domineerisid, sarnaselt 2021. aastaga, arvatavate rahapesu eelkuritegudena erinevad **kelmused** ja maksukuriteod.

Euroopa riskikeskkonda kujundas ebakindlus pingestatud julgeolekuolukorra ja heitlike majandustingimuste tõttu. 2022. aasta oktoobris avaldatud uues **Euroopa Liidu üleses riskihinnangus**¹ (*Supra-National Risk Assessment, SNRA*) on suurimate riskikeskkonna mõjuteguritena välja toodud COVID-pandeemia järelmõju ja Vene-Ukraina sõda.

COVID-pandeemiaga kaasnenud muutused inimeste käitumises, ebakindlus, hirm ja valitsuste kehtestatud piirangud muutsid ka kurjategijate toimimist ning suurendasid rahapesuriski paljudes riikides eri majandussektorites ja tegevusvaldkondades. Eesti õiguskaitseasutuste analüüsid näitavad, et pandeemia ei suurendanud Eestis oluliselt kuritegevuse riski, kuid suurenes telefoni- jm pettuste ning küberkelmuste toimepanek.

Eestit, kui EL piiririiki ja Venemaa naabrit, mõjutas tugevalt 24. veebruaril 2022 alanud **Venemaa sõda Ukrainas**. Alates sõja algusest on EL rakendanud ulatuslikke finants-, majandus- ja kaubandussanktsioone, et nõrgestada Venemaa majandust, jätta see ilma olulistest tehnoloogiategest ja turgudest ning kärpida riigi sõjapidamise võimet. Rahapesu ja sanktsioonidest kõrvalehoidmise vaates kätkeb käimasolev Vene-Ukraina sõda Eesti jaoks eeskätt ohtu, et **Vene oligarhid ja kleptokraadid** püüavad kasutada Eesti finantssüsteemi ja juriidilisi isikuid sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks, kasutades traditsioonilisi rahapesuvõtteid nagu peitumine **keerukate juriidiliste struktuuride** taht ja ning **vara paigutamine sularahasse, kulda või kõrge väärtusega kaupadesse**. Samuti on oht, et

¹ SNRA täistekst ning eesti- ja ingliskeelne kokkuvõte on leitavad Rahandusministeeriumi veebilehelt:

<https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine/riskihinnangud>

Ukrainast kokku röövitud vara ja raha üritatakse toimetada Eestisse, **tollis väärdelklareeritakse kaubakoode ja kauba päritolu ning sõjalise ja kahetise kasutusega kaupu viiakse ebaseaduslikult Venemaale**. Eesti õiguskaitseasutused on ka hinnanud, et sõja tõttu võib suureneda narkootikumide sissevedu Venemaalt ja väheneda Venemaale, suurenedada illegaalsete relvade sissevedu ELi, küberkuritegude toimepanemine, korruptsioon ning varimajandus, mis mõjutavad ka rahapesuriski.

Terrorismi rahastamise vaates on Eesti endiselt haavataim edastamise faasis. Terroristlikul eesmärgil vahendite **kasutamise** risk on jätkuvalt madal, kuivõrd madal on terrorismi oht Eestis. Ka terroristlikul eesmärgil vahendite **kogumise** risk on väike. Siiski mängivad üha enam kesksel rollil ühisrahastusplatvormid, mille puhul puudub selge ülevaade nii lõppkasutajast kui ka kogutud vahendite tegelikust kasutusviisist. RAB palub kõigil turuosalistel pöörata tähelepanu ebaharilikele tehingutele isikutega, kellel on seos kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikidega.

SNRAs² nimetatakse **valuutavahetust ja makseteenust, eriti aga rahasiirdamist** nii rahapesu, kui ka terrorismi rahastamise riskide vaates kõrgema riskiga tehingutüüpideks.

Valuutavahetusteenus

2022. aasta Euroopa Liidu üleses riskihinnang (*Supra-National Risk Assessment, SNRA*) hindab **valuutavahetusteenuse puhul terrorismi rahastamise ja rahapesuriski tasemeks „kõrge“ (tase 3): kuritegelikud grupeeringud** võivad valuutavahetust kasutada kuritegelikul teel saadud tulu pesemiseks; **terroristlikud rühmitused** kasutavad **valuutavahetust** oma operatsioonide elluviimiseks. On teada tüpoloogiad, mille puhul kogutakse sularaha ühes valuutas ja maksed edastatakse teises valuutas, sealhulgas krüptovaluutas. Selline tegevus ei vaja eriteadmisi või -oskusi ega spetsiaalset planeerimist. Rahapesijad võivad **valuutavahetuspunkte** kasutada ebaregulaarselt väiksemate summade pesemiseks.

Valuutavahetust kasutavad ära terrorismirühmitused, kelle jaoks on eriti atraktiivne **EUR/USD konverteerimine**. Valuuta (enamasti sularahas) toomine konfliktipiirkondadesse on üks peamisi viise terroristidest välisvõitlejate liikumiste rahastamiseks.

Riskide suhtes on suurema haavatavusega finantseerimisteenuse kasutamine **PEPi või sanktsiooninimekirjades olevate isikute** poolt, või valuutavahetuspunktid, mis asuvad **riigi piiriäärsetes piirkondades** (eelkõige Ida-Virumaal). Kõrgendatud tähelepanu peab pöörama tehingutele, mida teostavad **migrandid ja piiriäärsete piirkondade elanikud** (nt Ida-Virumaal, Jaanilinnas, Petserimaal), samuti kui kolmandad isikud teostavad korduvaid tehinguid, või siis olukordades, kus isikul ei paista olevat mingit loogilist seost seda tüüpi valuuta saamisel (võib viidata rahamuulade kasutamisele). Valuutavahetuse puhul tuleb pöörata tähelepanu tehingutele, mis toimub suuremas summas **sularahas ja/või tehingus kasutatakse suure nimiväärtusega kupüüre**. Samuti on kõrgema riskiga valuutavahetustehingud, mis on seotud **rahasiirdeteenusega** (tehingud toimuvad üksteise järel). Tihti osutatakse mõlemat teenust ühe teenusepakkuja poolt, mis annab turuosalisele parema võimaluse hinnata tehingu olemust ja eesmärki.

Terrorismi rahastamise riskide vaatest peab pöörama tähelepanu tehingutele, mida teevad **riskiriikidega seost omavad isikud ja/või raha siirdatakse riskiriikidest/riskiriikidesse**. Rahapesu eesmärgile võib viidata valuutavahetustehing koos rahasiirdamise teenusega **riikidesse või piirkondadesse, mis on tuntud kui rahvusvahelised või piirkondlikud finantskeskused** (nt Araabia Ühendemiraadid, Hongkong).

²Euroopa Liidu ülene riskihinnang, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0554>, 06.02.2023)

Makseteenused

SNRA hindab sarnaselt Eesti siseriikliku riskihinnanguga (NRA) **makseteenuste puhul terrorismi rahastamise ja rahapesuriski tasemeks „kõrge“ (tase 3)**. Terroristidele on makseteenuste kasutamine atraktiivne, kuna: 1) konto saab avada ja isiku identifitseerida veebi teel (sellega kaasneb suur risk valeidentiteedi kasutamiseks); 2) interneti- ja mobiilmaksete tegemine on kiire ja lihtne, ei nõua eriteadmisi ega oskusi. **Terroristlikud rühmitused** kasutavad makseteenuseid nii oma igapäevaseks majandustegevuseks kui ka rünnakutega seotud kulude katteks.

Peamised rahapesuriskid on seotud sellega, et tehingutes on suur sularaha osakaal, palju juhuslikke üksikuid tehinguid, vähe lepingulisi kliente, tehingutesse on kaasatud kõrge riskiga jurisdiktsioonide makseasutused, tehingute maht ja kiirus on suur ning kliente tuvastatakse distantsilt.

Rahasiirde teenus (*money remittance*)

SNRAs hindab rahasiirde teenuse puhul **rahapesu ohu tasemeks „kõrge“ (tase 3) ning terrorismi rahastamise ohu tasemeks „väga kõrge“ (tase 4)**.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide vaates on sularahasiire on **üks riskantseimaid tehingutüüpe** makseteenuste hulgas. Paljudes riikides kasutab suur osa sisserännanutest erinevatel põhjustel makseasutuste pakutavaid sularahasiirde teenuseid, sh sellepärast, et makseasutustel on pankadega võrreldes madalamad teenustasud ning paljud sisserännanud ei oma pangakontosid.

Piiriülesed rahasiirded on riskantsed nii rahapesu kui terrorismi rahastamise vaatest. Pärast hiljutisi terrorirünnakuid Pariisis ja Ühendkuningriigis õiguskaitseasutuste poolt läbi viidud uurimised on kinnitanud, et terroristid kasutasid rahasiirdeid raha kogumiseks ja liigutamiseks. Erinevalt rahapesijatest ei pruugi terrorismi rahastada soovivad isikud püüda oma identiteeti varjata. Nad kasutavad seaduslikke rahastamisallikaid ning rahasiirdeid tehakse sageli väikestes summades. Lisaks tuleneb terrorismi rahastamise risk sageli isikutest, kes ei kuulu sanktsioonirežiimide alla.

Rahasiirde teenust osutavad väga **erinevad teenusepakkujad** väikestest ettevõtetest kuni suurte rahvusvaheliste kontsernideni, millel on **suur geograafiline ulatus** ja mis kasutavad **agentide võrgustikku**. Kuigi **riskiteadlikkust võib antud sektoris pidada kõrgeks**, ei ole rahapesu andmebüroodele kahtlastest tehingutest teatamine alati tõhus. Ettevõtted teatavad tihti suurest hulgast üksikute klientide tehingutest, kuid ei seosta enda käsutuses olevat infot: **tähelepanu tuleb pöörata** sellele, et üksikud kliendid, kes teostavad ülepiirilisi rahasiirdeid, võivad osutada ühe grupi liikmeteks, kes liigutavad kuritegelikku raha (nt narkoraha).

Ülevaade 2022. aastal saadetud teadetest

Finantseerimisasutused on krediidasutuste ja virtuaalvääringu teenusepakkujate järel suurimad teatajad. Viimastel aastatel on sektori turuosaliste **teatamisaktiivsus veidi langenud**. 2022. aastal sai RAB finantseerimisasutustelt kokku **1363** teadet (tabel 1, 36% vähem kui 2021. ja 11% vähem kui 2020. aastal), mis moodustas **9%** kõikidest 2022. aastal RABile edastatud teadetest. 2022. aastal laekus kokku 19 märkega „kiire“ teadet, kuigi osadel juhtudel polnud tegu kiire teatega. Tuletame meelde, et märkega „kiire“ tuleb vormistada põhjendatud kahtlusega STR, ISR või TFR tüüpi teateid.

Tabel 1. 2022. aastal RABile saadetud teadete jagunemine teataja gruppide kaupa.

Teatajagrupp	Kokku	Kokku (%)	RP	RP (%)	TFR	TFR (%)	ISR	ISR (%)	CTR	CTR (%)
Krediidiasutused	7274	51%	6588	57%	25	8%	657	69%	4	0%
Virtuaalvääringu teenuse pakkujad	4331	30%	4054	35%	146	47%	112	12%	19	1%
Finantseerimisasutused	1363	10%	400	3%	124	40%	38	4%	801	58%
Teise riigi asutused ja isikud	58	0%	57	0%		0%	1	0%		0%
Hasartmängukorraldajad	425	3%	103	1%		0%		0%	322	23%
Professionaalid	315	2%	139	1%	15	5%	37	4%	124	9%
Riigiasutused	148	1%	66	1%	1	0%	39	4%	42	3%
Muud eraõiguslikud ettevõtjad	201	1%	84	1%	1	0%	52	5%	64	5%
Ei ole RahaPTS kohustatud subjekt	170	1%	146	1%		0%	17	2%	7	1%
KOKKU	14285	100%	11637	100%	312	100%	953	100%	1383	100%

Selgitus: RP – rahapesuteade (STR, UTR ja UAR), TR – terrorismi rahastamise teade (TFR-1 ja TFR-2); ISR – rahvusvahelise sanktsiooni kahtluse teade; CTR – sularaha teade.

Finantseerimisteenuste sektoris tegutsevate ettevõtete üle teevad järelevalvet nii Finantsinspeksioon kui Rahapesu Andmebüroo (RAB). RABi väljastatud tegevusloa alusel tegutsevad finantseerimisasutused (1.01.2023 seisuga oli aktiivseid lubasid 325), valuutavahetajad (1.01.2023 aktiivseid lubasid 28) ning väärismetalli, vääriskivide kokkuostu ning hulгимүүгига tegelevad ettevõtted (1.01.2023 aktiivseid lubasid 102). Teenusepakkujatel võib olla mitu tegevusluba. Finantsinspeksiooni tegevusloaga tegutsevad makseasutused, investeerimisühingud, fondivalitsejad, kindlustusmaaklerid jt. Nimekiri on leitav Finantsinspeksiooni veebilehelt turuosaliste registrist³.

2022. aastal saatis RABile teateid kokku **42 turuosalist ehk ligi 7% kõikidest sektoris tegutsevatest turuosalistest**. Vähem kui 10 neist saatsid teateid regulaarselt, ülejäänud, ehk **enamik, vaid üksikuid teateid**. Viielt suurimalt teatajalt sai RAB **86% teadetest**.

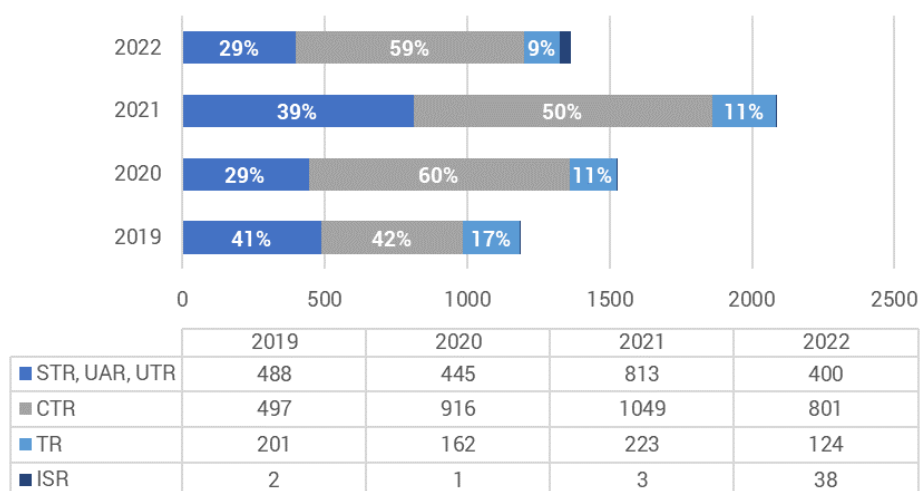
Tabel 2. RABi tegevusloaga turuosaliste teatamisaktiivsus 2022. aastal.

Tegevusala	Turuosalisi seisuga 31.12.2022	Teateid saatis 2022. aastal	Teatajate osakaal (%)
Finantseerimisasutus	290	14	5%
Valuutavahetus	28	5	18%
Väärismetalli, vääriskivide kokkuost ning hulгимүүк	100	3	3%

Märkus: turuosalisel võib olla mitu erinevat tegevusluba, seega ei ole õige ridades esitatud infot summeerida. Tabelis on aluseks võetud teate saatja määratud teatega seotud tegevusala, v.a juhul, kui RAB on leidnud, et see on ilmselgelt ebatäpne, sel juhul on tegevusala teate sisu alusel korrigeeritud.

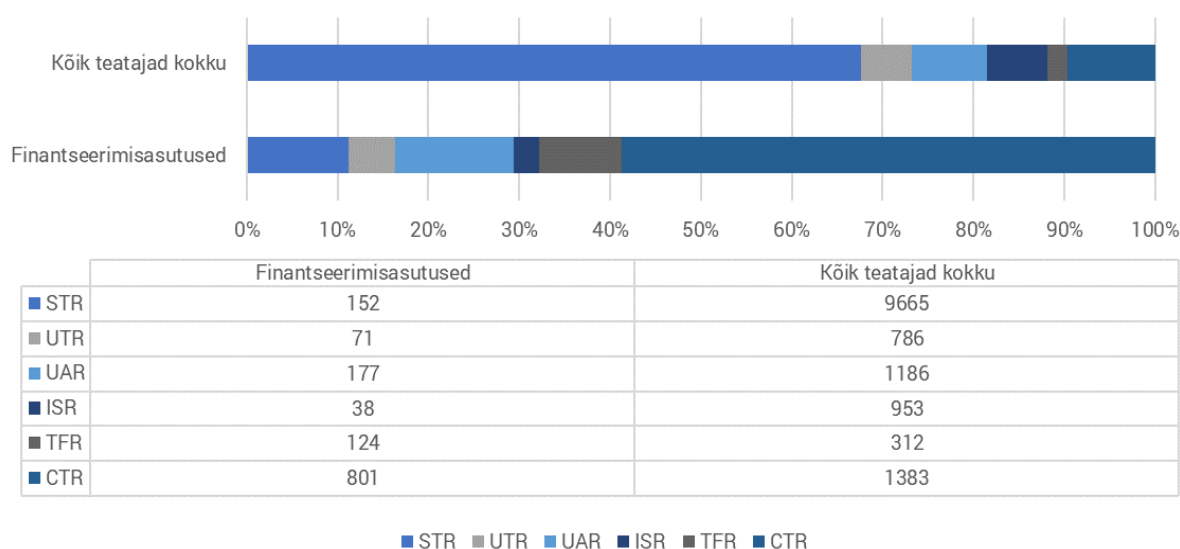
Finantseerimisasutused saadavad suurema osa (ligi $\frac{3}{4}$) RABile esitatud summapõhistest sularahateadetest (**CTR**). 2022. aastal muutus näitaja märkimisväärselt ning finantseerimisasutuste poolt esitatud sularahateadete osakaal langes **58%-ni**. Põhjuseks on mitmekordne maksevahendusega seotud teadete arvu vähenemine.

³ Turuosaliste register (<https://www.fi.ee/et/supervised-entities>)

Joonis 1. Perioodil 2019–2022 finantseerimisasutuste poolt RABile saadetud teated teate liikide lõikes.

Võrreldes varasema aastaga saatsid finantseerimisasutused 2022. aastal kaks korda vähem rahapesukahtlusega teateid, teadete arv oli sarnane 2019. ja 2020. aastaga: kahtlase tehingu teateid (STR) saadeti **152**, ebahariliku tegevuse teateid (UAR) **177** ning ebahariliku tehingu teateid (UTR) **71**, seega kokku **400** teadet. 2021. aastal finantseerimisasutuste esitatud tavalisest suurem rahapesukahtlusega teadete arv oli tingitud sellest, et hoolsusmeetmete kontrolli tõhustamise tulemusena tuvastas üks makseteenuse pakkuja rohkelt kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid, millega seoses ta lõpetas palju kliendisuheteid ja teavitas sellest RABi. Finantseerimisasutused saatsid **124** terrorismi rahastamise kahtlusega teadet (TFR1), mis moodustas **40%** kõigist RABile saadetud sellistest teadetest. Samuti laekus finantseerimisasutustelt **38** rahvusvahelise sanktsiooni kahtlusega teadet (ISR).

Joonis 2. Finantseerimisasutuste ja kõikide teatajate poolt RABile 2022. aastal saadetud teadete jagunemine teate liigi kaupa.

Peamiselt sai RAB 2022. aastal finantseerimisasutustelt **valuutavahetuse, arvelduse- ja sularahasiirdamise ning maksevahendusega seotud teateid** (90% teadetest, tabel 3). 7% teadetest puudutas **laenu tehinguid**. **Valuutavahetusega** seotud teateid esitasid finantseerimis- asutused 2022. aastal 2,5 korda rohkem kui 2021. aastal. Ebahariliku tehingute teateid (UTR) saatis RABile 2022. aastal 5 turuosalist ning tehingutega seotud

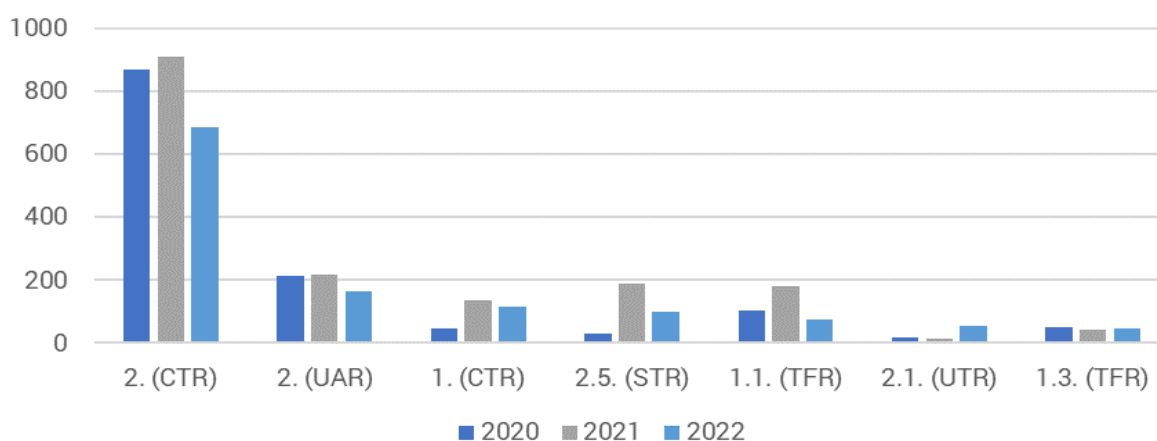
keskmine summa moodustas ligi 22 000 eurot. Suurem osa ebaharilikest tehingutest oli seotud USA dollarite (USD) vahetusega.

Kui arveldus- ja sularahasiirdamise ning maksevahendusega seotud teadete arv langes võrreldes 2021. aastaga, siis **laenutehingutega** seotud teadete arv kasvas üle kahe korra ning eelkõige rahapesukahtlaste teadete (**STR**) arvelt. Suurema osa teateid esitasid RABile üksikud turuosalised. Teate saatmise indikaatoriks märgiti, et **kliendid ei esita tehingu kohta hoolsusmeetmete täitmiseks vajalikus ulatuses selgitusi või dokumente või esitatu ei ole usutav** (2.5 STR). Tegemist on teadetega, milles teatatakse sellest, et isik ei esitanud piisavalt andmeid laenu tegeliku kasusaaja kohta, sest tehingud on sooritatud kolmanda isiku kontolt ning isik ei ole esitanud rahaliste vahendite päritolu tõendeid.

Tabel 3. 2022. aastal finantseerimisasutustelt RABile saadetud teadete jagunemine teatega seotud tegevusala ja teade liigi kaupa.

Teatega seotud tegevusala	UTR	UAR	STR	ISR	CTR	TFR	Kokku
Valuutavahetus	35	2	18	19	438	1	513
Arveldus- ja sularaha siirdamine	16	18		4	277	13	328
Sularaha siirdamine	2	144	5		2	109	262
Maksevahendus	8	1	33		81		123
Laenutehingud	8	6	82			1	97
Muu klassifitseerimata	2		5	1	3		11
Investeeringisühing väärtpaberiturul			2	3	4		9
Väärtpaberite hoidmine ning haldamine				1	5		6
Kindlustus			1	1	2		4
Fondivalitsejad ja investeerimisfondid				2	2		4
Liisingutehingud				2	1		3
E-raha asutus			2				2
Klientide nõustamine majandustegevuse ja äriühingute küsimustes			1				1
Kokku	71	177	152	38	801	124	1363

Finantseerimisasutuste teadetes domineerivad sularahaga seotud indikaatorid (joonis 3).

Joonis 3. Finantseerimisasutuselt RABile 2020.–2022. aastatel saadetud teadete enamlevinud indikaatorid.

- 2. (CTR) Sularahatehing väärtusega üle 32 000 euro mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul
- 2. (UAR) Ebaharilikud sularahatehingud, mis ei ole seotud isiku tavapärase majandustegevusega
- 1. (CTR) Sularahatehing väärtusega üle 32 000 euro ühe maksena
- 2.5. (STR) Isik ei esita tehingu kohta hoolsusmeetmete täitmiseks vajalikus ulatuses selgitusi või dokumente või esitatu ei ole usutav (RahaPTS § 42 lg 1 juhutehing ning § 43 lg 1 kliendisuhtes oleva isiku tehing)
- 1.1. (TFR) Tehingus osalev füüsiline isik on sündinud riskiriigis
- 2.1. (UTR) Ebaharilik tehing sularahaga
- 1.3. (TFR) Tehingus osalev füüsiline isik omab elukohta riskiriigis

RABile saadetud teated on väärtuslik infoallikas võimalike kuritegude tõkestamisel ja avastamisel. RABile on finantseerimisasutuste teated olulised nii juhtumi,- kui strateegilises analüüsis. Eesti uurimisasutustele edastatud materjalides kasutati 2022. aastal finantseerimisasutuste esitatud **128** teates sisaldunud infot. RAB kasutas lisaks juhtumianalüüsile teadete infot ka oma strateegilistes analüüsidest – riskihinnangutes ja temaatilistes uuringutes. Näiteks 2023. aasta esimeses pooles valmib sularaha uuring, kus peamiseks sisendiks on RABile laekunud summapõhised (CTR) ja sularahaindikaatoriga rahapesuteated.

Teadete kvaliteet ja soovitusel tulevikuks

Osade finantseerimisasutuste teadete kvaliteet on võrreldes eelmiste aastatega tõusnud, eriti osas, mis puudutab kliendisuhtest keeldumist või selle erakorralist lõpetamist. Teadetest on näha, et on teadvustatud nimetatud kohustust ja seda rakendatakse julgelt. 2022. aastal esitatud teadete **kvaliteet erineb oluliselt teatajate lõikes**. On finantseerimisasutusi, mille teated on hea kvaliteediga ning on ka neid, kelle teadete kvaliteet vajab tõstmist. Sisukamaid ja õigeaegseid teateid esitavad suurema turuosaga finantseerimisasutused, ent neil, kellel on teatamise kogemust vähem, vajab teadete kvaliteet ning hoolsusmeetmete kohaldamine arendamist. Soovitame **koolitada töötajaid rahapesu tõkestamise valdkonnas**.

Suurimad murekohad kahtlusepõhiste teadete esitamisel on **kahtluse välja toomata jätmise ja andmete puudulik sisestamine**. Seetõttu esineb tihti olukordi, kus RAB on teatajalt lisainfot küsinud ja RABi analüüs on viibinud, sest teatamises esinevate puudujääkide tõttu ei saa RAB õigeaegselt vajalikku infot. Näitena võib tuua teate, mille **kõik tehingute lahtrid olid jäetud tühjaks**, ainus informatsioon sisaldus tehingu kirjelduses ning oli järgmine: „*Isiku kõik tehingud kontrol nähtavad maksekonto väljavõttest*“. Tehingu kirjelduses oli välja toomata kohustatud isikul tekkinud kahtlus; info, milliseid hoolsusmeetmeid kohaldati; ning kuidas riski maandati. Puudus igasugune informatsioon kohustatud isiku tehtud analüüsi kohta.

Hea näitena võib tuua teate, mille sisu oli järgine „Teenusepakkuja juurde pöördus ISIK 1 sooviga võtta laenu kinnisvara ostuks, mille maksumus on 500 000 eurot. ISIK 1 pakkus omafinantseeringu summaks 125 000 eurot, samas tema ametlik sissetulek jääb vahemikku 1000–1200 eurot. Selle tõttu ei ole eluliselt usutav, et ta suudab sellises mahus laenu teenindada ning niivõrd suures mahus omafinantseering äratas tähelepanu. Täiendaval uurimisel tekkis kahtlus, et ISIK 1 võtab laenu kolmanda isiku jaoks, sest:

- laenuaotlusele märgitud kontaktandmed kattusid isiku ISIK 2 andmetega;
- ISIK 1 on lähiminevikus esitanud teenusepakkujale laenuaotluse hoopis teiste kontaktandetega;
- laenuaotlustele märgitud telefoninumbritele helistades vastasid kõnele erinevad isikud, kes mõlemad väitsid, et nad ei tunne ISIKUT 1;
- ISIK 2 on varem soovinud teenusepakkujalt saada laenu sama kinnisvara ostuks, kuid lepingut ei sõlmitud.

Teenusepakkuja keeldus ISIKUGA 1 kliendisuhtesse astumast.“

Selle teate puhul oleks teenusepakkuja saanud veel omafinantseeringu osas küsida lisaküsimusi, kuid antud juhul ei olnud see esmatähtis, kuna ISIK 1 profiil ei kattu tema laenusooviga. Teenusepakkuja tuvastas ohumärgid, et ta võib tegutseda kolmanda isiku heaks ja keeldus ärisuhtest.

Teadete puhul esineb olukordi, kus **erineva sisuga dokumendid lisatakse ühe dokumendi tüübi alla**, nt leping lisatakse koos arve, kassaorderi vms dokumentidega tüübi „Muud dokumendid“ alla. Konkreetse dokumendi tüübi olemasolul teate esitamise vormil tuleb seda kasutada.

Kahtlust tekitanud omavahel seotud tehingud on tihti teadetes välja toomata. Samuti soovitame tehingu kirjelduse väljal märkida kliendi nimi, kelle kohta teade esitatakse (**põhisubjekt**), vastasel juhul on mitme teatega seotud isiku puhul keeruline aru saada, kelle osas tekkis kohustatud isikul kahtlus, eriti kui see on teate kirjelduses välja toomata.

Toome välja veel ühe väga olulise aspekti valuutavahetustehingute andmete täitmisel teadete esitamisel. **Tehingu summa ja valuuta palume sisestada originaalvaluutas.** Praegu sisestatakse reeglina tehingu summa euro vääringus ning valuutaks märgitakse samuti euro. Vastasel juhul pole RABil võimalik hinnata valuutatehingutes kasutatavate eri valuutade mahtusid, mis omakorda takistab olukorrast adekvaatse pildi saamist ja otsuste tegemist. RABi kiire reageerimine sõltub oluliselt esitatud andmete kvaliteedist.

Valuutavahetuse tehingutega seotud teadete puhul ei täida osa teatajatest **tehingu väljasid täies ulatuses või neid ei täideta üldse.** Juhul kui teates puudub kahtlus (sularaha teade), siis on tehingu väljade täitmine olulise tähtsusega, kuivõrd vastasel juhul ei ole võimalik teate sisust aru saada ega lugeda teatamiskohustust täidetuks.

Terrorismi rahastamise tõkestamise vaatest on finantssektoris kõikide turuosaliste jaoks suurimaks ohukohaks teenuste osutamine makseteenuste ning virtuaalväringu teenuste vahendusel. Kaitsepolitsei ameti hinnangul on terrorismi rahastamiseks mõeldud summad muutunud väga väikesteks (alla 10 euro). Lisaks suurendab ohtu finantseerimisteenuste pakkujate ebapiisav teadlikkus ja sellega kaasnev terrorismi rahastamise tõkestamiseks rakendatavate hoolsusmeetmete ebapiisavus.

Võrreldes varasemaga oli finantseerimisasutuste esitatud **terrorismi rahastamise kahtlusega teadete kvaliteet paranenud.** Siiski esitasid turuosalisel endiselt ka teateid, kus oli märgitud vaid riskiriigi seos, kuid puudus konkreetne terrorismi rahastamisele viitav riski- või kahtlusindikaator. Ehkki 2022. aastal esitasid finantseerimisasutused võrreldes varasema

aastaga TFR-teateid ligi poole võrra vähem, oli teadete sisus kahtlus ja indikaatorid paremini kajastatud. Tihti esitati TFR-teateid indikaatoriga nr 33 („muu“). Sinna alla märgiti aga kirjeldus, mis ohumärkidele ei vasta. RAB soovib lähtuda teadete esitamisel kahtlaste tehingute tunnuste juhendis välja toodud terrorismi rahastamise ohumärkidest ehk indikaatoritest.

RAB uuendas 2022. aastal kahtlaste tehingute tunnuste juhendit, sh terrorismi rahastamisele viitavate teadete esitamise süsteemi, kus eristatakse kahte tüüpi terrorismi rahastamisele viitavaid teateid: TFR-1 ja TFR-2. **TFR-1** eeldab, lisaks tehingu osapoolse seotusele riskiriigiga, ka riskiindikaatorit. **TFR-2** eeldab konkreetsele terrorismi rahastamise kahtlusele viitavat asjaolu. Juhendis on toodud **terrorismi rahastamise indikaatorid** ehk ohumärgid, mis aitavad kohustatud isikul tuvastada analüüsi käigus tehingu või toimingute ebaharilikust. See võimaldab anda kohustatud isikul esmase hinnangu, kas tegu võib olla potentsiaalselt terrorismi rahastamisega, ning esitada RABile vastavasisulise teate. **Juhendi lisana avalikustati RABi kodulehel ka kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide ehk riskiriikide nimekiri.**

Palume terrorismi rahastamise teadetes märkida ära **konkreetne riskile osutav indikaator** (lisaks seotusele riskiriigiga) **või konkreetne kahtlusele osutav indikaator**, lisada tehingu osapooled, tehingu osapoolte sideandmed (telefon, e-posti aadress), tehingu objekt ning tehingu kuupäev. Palume, lisaks dokumentide esitamisele, tuua välja hinnang, kas hoolsusmeetmete kohaldamise käigus on tõendatud vara päritolu, tuvastatud tegelik kasusaaja ning kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku omandi- ja kontrollstruktuur.

RABile esitasid 2022. aastal terrorismi rahastamise kahtlusega teateid **üksikud turuosalised**. RAB juhib tähelepanu, et **kõigil finantseerimisasutustel peab olema piisav ärisuhete seire riskiriikide seoste ja ohumärkide ehk TF-indikaatorite osas.**

Kohustatud isikud peavad pöörama kõrgendatud tähelepanu sõelumissüsteemi tugevdamisele. Finantseerimisasutuste esitatud teadete järgi on peamisi eristuvaid tüpoloogiaid seotud riskiindikaatoriga nr 3: riskiriigi seosele lisanduv esmakordne tehing füüsilise/juriidilise isikuga või muu ühendusega riskiriigis.

Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse subjektidega (ISR) seotud teated on esitatud peamiselt seonduvalt valuutavahetusega ning kahtlusega, et vahetatud USDsid viiakse Venemaale või Valgevenesse. Vastavalt Euroopa Nõukogu määrustele on keelatud euro ja EL liikmesriikide poolt välja antud teiste valuutade viimine Venemaale. Probleemi võib välja tuua sarnaselt teiste tüüpi teadetega, et kogu info koondatakse tehingu kirjelduse alla, ega tooda vastavates teate lahtrites eraldi välja summasid, tehingu kuupäevasisid ning tehingu osapooli.